

musit pracovat o hlubším *plastičtějším* zdůvodnění své tvorby, bude musit bojovat o vázanější a objektivnější *zákonost* než dosud. Cítí to, tuším, v poslední době sám, když pomýšlí na opravdovou pomníkovou architektoniku jako při svém návrhu mohyly bělohorské. Na takové úkoly měl by se sousledovat a ne rozbíjet se podružnými díly, jako byl pomník Benešův. Ale namítne mně umělec, a nejspíše právním právem: kde vzít prostředky na taková díla? A tu nezbyvá mně než mlčet. Neboť vím, že žijeme v Čechách, a zde jsou vždycky peníze na malichernost, zbytečnost, hrubost a nevkus; na ty není jich zde nikdy nedostatek. Zde staví se milionovým nákladem pomníky ohyzdnosti a směšnosti, jako jest Represenční dům, které ponesou ještě do příštích věků duchovní naši hanbu, ale zde není groše, jenž by umožnil pracovat a tvořit těm několika lidem, kteří mají opravdu co povědět přítomnosti a budoucnosti. Jest několik lidí u nás, spočítal bys je na prstech ruky, jichž myšlení a tvorbu měla by sledovat veřejnost opravdu s utajeným dechem, pro něž měla by učiniti *všecko*, neboť zmaří-li se jejich dílo, bude státi dnešní doba před příštím jako doba tmy, nízkosti a hanby. Stačil by ročně pakatel, který není snad ani celé procento z milionů prostavěných u Prašné brány, aby bylo zabezpečeno dílo těchto lidí českému dnešku, ale není ho: národ potřebuje ho nezbytně pro svůj kult ošklivosti a hlouposti, pro svou opičí modloslužbu... A tak běže Bilek svou odměnu, jako ji běže každý, kdo zde něco opravdového myslil a chtěl. Kdyby byl postavil na Vyšehrad usměvavého velebníčka v kabátě, jehož každý knoflík byl by vypulérován a vyoplán a leskl by se do dálky, kdyby byl podal bezduchou odlihu skutečnosti, bylo by dobře: měl by potlesk a řadu nových objednávek. Ale ten člověk *opravdu* něco cítil a myslil při svém pomníku: může se mu to odpustit?

Restaurování renesančního domu U Vejvodů

Jest typický odstrašující příklad toho, jaká bezohledná nešetrnost a chudo-duchá nevkusnost skrývá se často u nás pod rouškou sentimentální péče o staré umění. Starý útvar, jak vytvořil jeho ráz tok dob, není tu předmětem uctivé, *reservované* a chápatelji piety, nýbrž podkladem vtíravé, převracející, komolící a doplňující činnosti, jejímž výsledkem konečně jest útvar skoro nový, málo šťastná zhrubující varianta někdejšího předmětu uměleckého. A tak spatříš jednoho dne na místě staré budovy, pokryté patinou věků, krásné a jímavé i ve svém zpuštění, hybridní vtíravý útvar nestarý, nenový: křiklavý výsledek chladné kombinátorské činnosti lžiučenecké. Činí to na tebe dojem nešetrně galvanisované mrtvolky. Takový restaurátor „doplňuje“ neepochybnějším způsobem, někdy pro potřeby dne, někdy jen pro svou reklamu a aby dům byl „malebnější“, „přibásňuje“ na něm křiklavé zbytečnosti, a konečný dojem: vtíravý nevkus a hrubá tendenčnost na místě starého útvaru zdrželivého, úměrného a ladně přísného. To všecko bolí tě také na restaurovaném domě U Vejvodů. Stará budova, máš dojem, nebyla tu mnohem víc než záminkou k vtíravým fantasiím, nešetrným doplňkům a libovinnostem vkusu velmi pochybeného a velmi málo diskretního. Z organického starého útvaru zůstalo nakonec ne mnohem víc než štít, reklama, plakát, divadelní kulisa. Může býti položena zcela doopravdy otázka, co jest lepší: motyka a rýč nebo *taková* restaurace? Mně alespoň není pochyby, že takové ušlechtilé staré budově jest lépe zahynouti než

padnouti do rukou *takovým* přátelům starého umění a živořit dále ve formě takto ztriviálnělé.

Výstava Marie Chodounské u Topiče

překvapuje velmi příjemně tím, že z většiny jejích vystavených prací vydírá se výkřik po umění velmi opravdový. V pracích slěčny Chodounské není nic piplavého a sladce mazlivého a libivého, naopak z mnohého, zvláště menšího plátna tryská zvláštní energie zraku i štětce, vášnivá, oddaná láska k předmětu, charakteristický zor a vid. Jest tu několik motivů z Jezerska, zvláště výborný Větrník nad Jezer-skem, které mají svou kořenennou vůni a silný malířský vzduch, jsou tu několikere květiny, které vyvěly z opravdového malířského citění, z pravé smyslové radosti a pohody, jsou tu věci nebanální v náladě, jako jest bíle rozkvetlé stromoví pod hradbou velkoměstských činžáků, jest zde ne jeden obrázek jaře a hlučně hudoucí radost autorčinu z barevného božího světa. Vedle nich ovšem také práce pitoresk-nosti vnějškové a chladnější, ne dost zalidněné a proteplelé posud vnitřní duševní práci, ne dost malířsky bohaté a vyplněné. (Platí to zvláště o plátnech rozměrnějších.) Ale nedovedly ve mně ulít radost z toho, že se zde přihlašuje ke slovu nadání opravdu malířské, které až zmohutní, prohloubí se a umělecky plně se uvědomí a zorganizuje, může vydat pěknou žeň.

Empirová sálová stavba na Štvanici

budova velmi originální a svého způsobu jedinečná, padla v říjnu za obět motyce radniční, která si vyžaduje obět za obětí. Tato obět jest zvláště citelná, poněvadž jde tu o dílo *umělecky* významné, cenné a charakteristické. To jest ovšem moment, pro něž má nejméně smyslu naše veřejnost. Ta cení význam umělecké památky jen jejím stářím, její reprezentativností, nějakým historickým dějem, který se v ní odehrál; že to jsou okolnosti vedlejší a že s vlastní estetikou a uměleckou hodnotou souvisejí jen nepřímo a často bývají s ní na štíru, pro to není ještě smyslu. Že památky z dob časově nám nepřilíh vzdálených, jako jest počátek XIX. stol., mají také nárok, aby byly chráněny a zachovány, to nejde na mysl pražským oficiálním Herostratům. Jim musí se dokázat, mají-li nějakou budovu zachovat, že se v ní stalo něco, o čem píše Tomek; není-li nic o ní v Tomkovi, jest všecko ztraceno. Srdce pražského Bařtipána ničím jiným neobměkčíš; jest kamennější než dlažba, kterou dává dlážditi své město.

Výstava Václava Radimského v Rudolfině

nesvádí k obšírnějšímu referátu v rubrice umělecké, a proto zaznamenávám ji v aktualitách jako prostý zjev společenský. Pan Radimský oblažil letos, jako obla-žuje již léta před vánoce s dojemnou přichylností svou vlast zaslímkou asi čtyřiceti normanských krajín, doplněných tentokrát, pro změnu, i dvěma pražskými mo-

tivy. Pan Radimský jest obratný vykořisťovatel cizí formule umělecké, chladný technikář metody zcela neosobní, pusté, neprožité, nestrávené a nepřehodnocené a proto neplodné a únavně nudné. Spolehlivá přesnost jest vlastnost jen řemeslná, umění začíná o několik pater výše. Dnes jest v Čechách snad již jen p. Mádl, který se dává rád okouzlovat těmito lacinými prostředky a prostředky a který z vděčnosti za to vychvaluje jejich autora jako vítaný protijed proti různým „upřílišeným“ modernistům. Kolik nul obživilo se již v Čechách tím, že se tvářilo spořádaně a rozšafně a dalo se užívat za nástroj proti těm, kdož něco opravdu a upřímně chtěl!

Mistr Mucha v Praze

Jiný slavný syn národa našeho, který se naturalisoval nad Sekvanou, mistr Mucha, poctil nás také svou návštěvou. Doprovázen jsa jiným slavným mistrem, Dědinou, navštívil velmi obřadně Národní radu, promluvil několik nasládlé prázdných frází, dal se fotografovati s dobrým Alšem (aby bylo vidět, že i on, pařížský mistr Mucha, miluje a cítí češství v umění a rád řadí se do jeho bojovné fronty) a zasypatí květinami. Rub těchto hladkostí není však tak roztomilý. Pan Mucha jest výborný obchodník, mnohem lepší obchodník než umělec, a návštěva jeho nebyla nadarmo. Pan Mucha nechce jí docílit nic menšího, než aby jemu *a priori*, bez soutěže byla zadána dekorační výzdoba největšího sálu v Representačním domě; jeden z úkolů, které se naskytají za několik desetiletí jednou, jeden z úkolů, na nichž mohou změnit své síly celé generace, jimiž dokumentuje se umělecký vývoj celé doby, má zde býti soukromě začachován. Jest třeba říci zde otevřeně, že p. Mucha není z těch velkých umělců, jimž se takové úkoly svěřují jako samozřejmým tvůrcům, jedině povoláním k jejich řešení. Naopak: duševní a umělecká potence páně Muchova budí ve mně nejoprávněnější obavy, že by p. Mucha rozřešil daný úkol velmi konvenčně a velmi prostředně. — Jeho uměníčko, sestavené z různých vyloupených kulturních hrobů, bylo vždycky velmi drobounké a v poslední době vyvětralo hůře než velmi laciná voňavka. Pan Mucha jest snad výborný aranžér dýchánek ve svých pařížských salonech a dvorný hostitel různých obecních starších a literátů pražských v Paříži, ale není rozhodně muž, od něhož se dá čekat významný umělecký čin v českém umění. Varuji zde poslední chvíli s největším důrazem radniční činitele, aby nezačachovali jeden z největších dekoračních úkolů dneška; nenáleží jim, náleží dvěma, třem generacím českého umělectva. Výzdoba velkého sálu v Representačním domě smí býti řešena jen volnou soutěží!

Emil Filla

mladý, stejně talentovaný jako málo známý malíř, vytvořil nedávno velmi dobrou a výraznou litografii Dostojevského, na niž budí těmito řádky zcela otevřeně a přímo upozorněno. Jde o muže, který to myslí s uměním velmi doopravdy, o jednoho z těch několika nemnohých tvořivých našich výtvarníků, který nemaluje rozředěné libivosti nebo parfumovanou prázdnotu, nýbrž bojuje opravdový tvůrčí boj

o hodnoty tvárné, formové, prostorové. Snad vrátím se brzy větším článkem k dílu a tvorbě Fillově, zatím bych rád upozornil na něho těch několik lidí u nás, kteří mají snad ještě v hrudi cosi jako umělecký cit a umělecké svědomí a tuší snad, že peníze nemají být v Čechách jen proto, aby se sypaly mediokritám, nýbrž že na nepatrný zlomek z nich má také právo opravdový mladý umělec, který v duševním malířském chaosu, nebo hůře pohodlí, ví, co chce, a má dost vůle a síly, aby šel za tím přímo a rovně, bez hadí diplomatiky a vražedných koncesí. Atelier: Kozf ul. 3.

Literární zážrak

Vyšla již dvě čísla Moravsko-slezské revue, v nichž nebylo spíláno Novině; i J. Holý byl přinucen, aby se odstěhoval se svým málo čistým krámkem do Lumfry. Jak se dovidáme, byly uzavřeny četné sázky *pro i proti*, vydrželi-li to tato revue ještě třetí číslo.

Panství fráze

„Dramatická pieča tato utkána je ze zlatých vláken, měsíčních paprsků, bílých vonných květů a šarlatových proudů krve. Je to bohatá mohutnost invenční, pokladnice drahocenných klenotů vzácné krásy, spirituálních a exotických drahokamů, z níž autor sestavuje mistrnou dekoraci krátké osudové tragédie. Psychy, kterou se tu zabývá, je chorobný, ostřím osudu ničivě zasažený květ, jenž krvácí a z jehož ran vyzárají nádherné a chvějné obrazy“... atd. atd. Takovou slátaninu — budiž mně odpuštěno — která lépe pestrý obraz na obraz, ať k sobě vnitřně patří nebo nepatří, vydává p. Jean Rowalski v Lumíru č. 4 str. 168 za kritiku jakéhosi dramatu d'Annunziova. Oč výše stojí prostý sazeč nad takovým „spisovatelem“! Sazeč sáhá také pro hotová písmenka do kasy, ale skládá z nich rozumná slova, kdežto takový „spisovatel“ sáhá sice také do paměti pro trosky a zlomky cizích obrazů a úsloví, jež kdysi vyčetl a jimž neporozuměl, ale látá z nich nestydaté pitvornosti, kterým ani čert neporozumí. U lidí, kteří před 10—15 lety tyto obrazy tvořili, měly své místo i svůj účel, ale účelu toho a smyslu toho pozbyly u netalentovaného epigona, který mechanicky a v potu tváře lepí z nich strakaté obcludy.

Reprezentační dům pražský

shodil tedy již lešení a člověk může již jasně vidět, co bude reprezentovat: beze-sporně malichernost a hračkařskou pitvornost dneška. Je to při vši rozlehlosti cosi nesmírně titěrného; jakýsi výstavní kiosk ve zvětšeném měřítku. A vedle něho chmuří se ta nádherná a černá gotická věž, Prašná brána, ta hutná sloka kamenné básně, mužná a jadrná jako doba, v které vznikla. Nerepresentuje nic: *jest* prostě, co jest. A stojí-li před ní, stydí se do duše za tu reprezentační lepenku vedle ní a za dobu s papírovou duší, která ji dovedla vypotit a která, zdá se, má jen jednu starost: jak a čím se „reprezentovat“. A zapomíná, že dříve, než se může reprezentovat, musí něčím *být*, a až něčím bude, že nebude jí třeba shledávat hadrovou „reprezentaci“, vypočtenou na oklamání chudoduchých.